

ACTIVITATE CREATOARE NEÎNTRERUPTĂ, SUB SEMNUL CALITĂȚII ȘI EFICIENȚEI

Bilanț, perspective

Desfășurată sub semnul evenimentelor memorabile ale acestui an, care a consemnat patru decenii de construcție materială și spirituală socialistă și în a cărui lună noiembrie va avea loc marele forum al comuniștilor, ce va jalona direcțiile viitorului plan cincinal și ale dezvoltării României pînă la orizontul anului 2000, stagiunea 1983—1984 se dovedește, la ora bilanțului, grăitoare și reprezentativă pentru spiritul civic, angajarea militantă și responsabilitatea deopotrivă etică și profesională a teatrului românesc și a creatorilor săi în dialogul multilateral și fertil cu un public tot mai cuprinzător.

Referindu-se la contribuția oamenilor de artă și cultură, în cei patruzeci de ani de ctitorire a României socialiste moderne, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii, spunea în magistrala cuvintare rostită la Sesiunea solemnă din 22 august 1984: „Au cunoscut o puternică înflorire arta și cultura noastră socialistă, care s-au îmbogățit an de an cu noi și valoroase creații — în literatură, în muzică, în pictură, în teatru și cinematografie — inspirate din munca și viața poporului, din marea epopee a construcției socialiste pe care o înfăptuim în patria noastră. S-a intensificat și a căpătat un larg caracter de masă activitatea politico-educativă, de formare a omului nou, înaintat al societății noastre, constructor conștient al socialismului și comunismului pe pămîntul patriei. Milioane și milioane de oameni ai muncii de toate vîrstele, de la orașe și sate, participă activ la cea mai mare și mai amplă manifestare cultural-educativă pe care a cunoscut-o vreodată țara noastră — Festivalul național al muncii și creației poporului, «Cîntarea României».”

Această înaltă apreciere are valoare de îndemn și limpede orientare, o mare forță mobilizatoare pentru toți oamenii de artă și cultură, dornici să-și slujească poporul, ai cărui fii sînt, prin noi fapte creatoare, pe măsura măreției timpurilor pe care le trăim. Totodată, certifică un mare adevăr al acestei epoci, și anume că numeroși oameni de diferite profesii participă la creația științifică și la creația artistică, devenind, din consumatori ai actului de cultură, creatori nemijlociți ai acesteia, autoformîndu-se la școala disciplinei proprii oricărei activități intelectuale, la școala gustului pentru frumos, a afirmării valorilor morale ale societății noastre, a principiilor comuniste, în întreaga viață socială, în perspectiva înfăptuirii treptate a idealului marxist — „omul total”, eliberat de alienare și unidimensionalitate, țelul suprem al revoluției și construcției socialiste și comuniste.

Inaugurată sub auspiciile Consfătuirii de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative din august 1983, stagiunea a înscris la activul ei numeroase fapte de artă, subsumate politicii culturale, orientărilor trasate încă de istoricul Congres al IX-lea al partidului, de Congresele X—XII. Munca teatrelor s-a caracterizat prin continuitate, intensificare a productivității, a randamentului individual și colectiv, întărirea disciplinei. Confruntate cu noile — și fireștile — cerințe ale eficienței economice, în condițiile adaptării la mecanismele parțiale autofinanțări, teatrele și-au multiplicat energiile, și-au diversificat inițiativele, căutând și găsimd noi forme de atragere și formare a diverse categorii de spectatori.

Sezonul teatral început în septembrie trecut și, practic, într-un anume sens, „non-stop”, s-a impus printr-un impresionant volum de muncă, prin numărul mare de reprezentații, extinzându-se raza de acțiune culturală a scenelor și consolidându-se relația dintre teatru și public, care azi a căpătat o nouă calitate, specifică societății noastre.

Stagiunea '83—'84 a demonstrat cât se poate de convingător forța de atracție și de impact a repertoriului național. Coordonață fundamentală a caietului de titluri, dramaturgia românească, clasică și contemporană, de ieri și de azi, dar cu precădere cea creată în aceste patru decenii de reconstrucție socială și morală, a constituit baza afișului repertorial și sursa realizărilor scenice. Și-au reconfirmat valoarea, arătându-se — cel puțin parțial — neatins de trecerea timpului și apte să intereseze noi generații de spectatori, piese dintr-un repertoriu ce se dovedește „permanent”; s-au prezentat la rampă în noi, și uneori incitante, versiuni scenice scrieri elaborate în deceniile șase și șapte; **Citadela sfărmată** de Horia Lovinescu, **Surorile Boga** și **Hanul de la răscruce** ale aceluiași autor la Teatrul „Nottara”, respectiv Naționalul clujean și cel din Tirgu Mureș (secția maghiară), **Rețeta fericirii** de Aurel Baranga (Teatrul „Maria Filotti” din Brăila), **Nu sint Turnul Eiffel** de Ecaterina Oproiu (Teatrul Național din Cluj-Napoca), **Acești ingeri triști și Piticul din grădina de vară** de D. R. Popescu (Teatrul „Nottara” și Teatrul Tineretului din Piatra-Neamț), **Oameni care tac** de Al. Voitin (Teatrul Dramatic din Baia Mare), **Somnoroasa aventură** și **O sărbătoare princiară** de Teodor Mazilu (Teatrul de Nord din Satu Mare și Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani), **Puterea și Adevărul** și **Passacaglia** de Titus Popovici (Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași și Teatrul „Bulandra”, cel din Satu Mare și cel din Constanța), **Arca bunei speranțe** de I. D. Sirbu (Teatrul de Stat din Oradea — secția maghiară și Teatrul Evreiesc de

Stat). Teatrele au contribuit substanțial la trecerea acestui examen al timpului, demonstrând în egală măsură creativitatea școlii noastre scenice, capacitatea regizorilor, scenografilor și în primul rind a actorilor de a sensibiliza în imagini convingătoare, consonante cu receptivitatea publicului de azi, pagini din piese al căror conținut a devenit istorie. Alte scrieri dramatice, de dată mai recentă, au revenit pe afiș în montări interesante: **Rugăciune pentru un disc-jockey** de D. R. Popescu (Teatrul Național din Iași) **Jolly-Jockey** și **Milionarul sărac** de Tudor Popescu (pe scenele din Oradea, respectiv Giulești și Baia Mare, acest din urmă teatru montind și **Îndrăgostiții de la ora 9 seara** de Adrian Dohotaru, **Cum s-a făcut de-a rămas Catinca fată bătrână** de Nelu Ionescu); **Politica** de Theodor Mănescu (Teatrul din Brașov); **Buna noapte nechemată** de Al. T. Popescu (Teatrul Național din Tirgu Mureș); **Cartea lui Iovlăa**, **Un pahar cu sifon** și **Salonul** de Paul Everac (Teatrele Naționale din Timișoara, respectiv Iași și București). Majoritatea acestor montări ne-au convins că literatura noastră dramatică are statură și se înscrie într-un „teatru al participării”.

Patrimoniul dramei naționale, privit din perspectiva revalorificării clasicii sau a unor direcții literare din epoca interbelică, a avut de asemenea o pondere însemnată pe afiș s-au montat piese cunoscute de Tudor Mușatescu, Al. Kirițescu, Victor Eftimiu; mai cu seamă tineri directori de scenă și-au încercat forțele pe texte cu bogată tradiție de interpretare, propunându-și să basculeze prejudecăți de lectură și să polemizeze cu norme de stil; au rezultat, uneori, adaptări inedite, pline de originalitate, spectacole încintătoare de mare succes la public: în primul rind **Mitică Popescu**, musical după Camil Petrescu, la Teatrul Mic, în regia imaginativă și bogat orchestrată a lui Cristian Hadjiculea; sau **Harap Alb** după Creangă la Teatrul Național din București, în regia spiritual parodică a lui Grigore Gonța; sau **Baba Hircă** după Matei Millo, la Piatra Neamț, în viziunea grandguignolescă a lui Alexandru Dabija; același regizor ne-a propus o nouă viziune (contestată) a **Jocului de-a vacanța** de Mihail Sebastian la Teatrul „Nottara”; Ion Cojar a semnat pe scena Teatrului de Comedie reluarea unei satire a lui Mircea Ștefănescu, reintitulată **Pachetul cu acțiuni**; Nicoleta Toia a adus în fața publicului ieșean o operă uitată din bibliografia romancierii Hortensia Papadat-Bengescu, **Bătrînul**; doi tineri regizori, proaspăt absolvenți, au debutat cu texte de Victor Eftimiu și A. De Herz, **Omuf care a văzut moartea** (Carmen Gentimir, la Naționalul din Craiova) și **Încurcă-lume** (Dan Mănescu, la Botoșani).

Caragiiale, firesc, a ocupat unul dintre primele locuri in „topul“ reconsiderărilor și recitirilor scenice. **D'ale carnavalului** a fost montată, concomitent, pe scenele din Ploiești, Pitești, Craiova, Botoșani (de Dragoș Galgotiu, respectiv Mihai Lungeanu, Mircea Cornișteanu, Adrian Lupu); **O noapte furtunoasă**, la Teatrul Național din Tîrgu Mureș — secția maghiară (Tomba Gabor); reprezentațiile, inegale ca valoare, au mărturisit totodată diversitatea demersurilor regizorale, dorinți novatoare, intuiții interesante, adîncind direcțiile fertile deschise în deceniul șapte în reprezentarea marelui nostru clasic.

Un capitol nelipsit în realizările stagiunii l-a constituit piesa originală nouă, „în premieră absolută“. S-au lansat și în acest an unele scrieri de autentică valoare, opere de substanță și de durată, dar nu ne putem împiedica să observăm că așiful a apărut mai sărac în titluri, în comparație cu anii trecuți, lipsind la „apel“ aportul unor dramaturgi renumiți. S-au impus opiniei publice, cu ecou imediat în conștiința culturală, unele scrieri noi, valorate și prin spectacole substanțiale, de prestigiu: **Trestia gînditoare (Politica II)** de Theodor Mănescu (Teatrul Foarte Mic); **Labyrintul** de Eugen Barbu (Teatrul „Bulandra“); **Misterul Agamemnon** de Iosif Naghiu (Teatrul de Comedie); **Millionarul sărac** de Tudor Popescu (Teatrul Giulești); s-au montat piese noi de Valeriu Anania (**Greul pămîntului** — Teatrul Național din Craiova), Constantin Cubleșan (**Viață particulară** — Teatrul de Nord din Satu Mare), George Genoiu (**Comedie provincială** — Teatrul Bacovia din Bacău), Dinu Grigorescu (**Ulciorul nu merge de multe ori la apă** — Teatrul „Valea Jiului“ din Petroșani), Tudor Popescu (**Un suflet romantic** — Craiova), Csavossy György (**Front atmosferic** — Teatrul Giulești), Sylvester Lajos (**În tensiune** — Teatrul Maghiar de Stat din Sfîntu Gheorghe); au apărut noi semnături de autori dramatici, ca aceea a cunoscutului prozator Platon Pardău, pe așiful Teatrului Național din București, cu **Iubirile de-o viață**, și texte rezultate din dramatizările unor cărți de mare succes — **Dragostea și revoluția** după romanul lui Dinu Săraru (Teatrul Bacovia); au debutat în mod convingător Mihai Ispirescu (**Trăsura la scară** — Teatrul „Nottara“), Mihai Rădulescu (**Soareci de apă** — Teatrul Foarte Mic), Rodica Ojog-Brașoveanu (**Cursa de Viena** — Teatrul de Stat din Arad); s-a impus ca autoare dramatică reputata artistă Dina Cocea, președinta Asociației de breaslă, cu piesele **Familia** (pe scenele din Ploiești și Satu Mare, secția maghiară), **Ana-Lia** și **Paralela 40** (la Teatrul Național din Timișoara).

Cu mai puține noutăți sau relansări semnificative, repertoriul inspirat din bi-

blioteca universală a prilejuit totuși cîteva montări ce se rețin. S-au înregistrat noi spectacole Shakespeare (**Doi tineri din Verona** — Teatrul de Comedie, **A 12-a noapte** — Teatrul Național din București); Goldoni (**Bădăranii** — Teatrul din Constanța și **Hangița** — Teatrul „V. I. Popa“ din Bîrlad); Molière (**Vicleniile lui Scapin** — Teatrul de Stat din Arad); Calderon (**Viața e vis** — Teatrul Național din Cluj-Napoca); Hauptmann (o nejuțată la noi **Elektra** — Teatrul de Stat din Sibiu, secția germană); Cehov (**Unchiul Vanea** — la Teatrul Dramatic din Galați); Gogol (**Căsătorla** — Teatrul German de Stat din Timișoara); s-au montat în premieră pe țară piese din dramaturgia bulgară — **Încercare de zbor** de Radicikov și **Față în față** de A. Asenov (la Teatrul „Maria Filotti“ din Brăila și, respectiv, la Oradea) precum și **Romanță tîrzie** a austriacului P. Turrini la Teatrul Foarte Mic. Texte consacrate ca **Deșteptarea primăverii** de F. Wedekind, **Familia Tót** și **Joc de psichi** de Örkény Istvan s-au reprezentat la Timișoara (Teatrul German), la Naționalul din Iași și la Teatrul Dramatic din Constanța. Critica a consemnat și cîteva spectacole-eveniment, consacrate și prin premii ale ATM: reprezentații antologice ca **Ivona, principesa Burgundiei** de W. Gombrowicz, în regia Cătălinei Buzoianu, la Teatrul Mic, un vehement pamphlet politic antiburghez, un discurs grotesc de un intens magnetism scenic într-un registru de joc original de mare virtuozitate actoricească; **Ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită** de Bertolt Brecht la Teatrul Național din Timișoara, altă importantă reprezentație politică, construită de regizorul Emil Reus, cu o teatralitate așifată potențînd un vehement opobriu la adresa sistemelor generatoare de fascism; **Vînătoare de rațe** de A. Vampilov la Teatrul Național din Iași, montare de adîncime psihologică în vigouroasa tradiție a școlii noastre regizorale, datorată regizorului Nicolae Scarlat.

Regizori din toate generațiile și-au adus contribuții substanțiale la ridicarea în scenă a întregului repertoriu. Se cuvine să-i cităm chiar și într-o enumerare succintă. Au muncit mult și cu rezultate fructuoase Mircea Cornișteanu, Cristian Hadji-Culea, Silviu Pîrcărete, Alexa Visarion, Mihai Berechet, Dan Micu, Dan Alecsandrescu, Dan Stoica, Bogdan Ulmu, Adrian Lupu, Florin Fătulescu, Victor Tudor Popa; au realizat spectacole importante Sanda Manu, Dinu Cernescu, Kincses Elemer, Aureliu Manea, Ioan Ieremia; s-au impus tinere talente, tineri regizori — Alexandru Darie, Dominic Dembinski, Andrei Mihalache, Victor Ioan Frunză, Tompa Gabor, Andrei Vătă, Szabo Agnes.

Firește, nu toate teatrele, nu toate colectivele au răspuns egal solicitărilor și sarcinilor prevăzute. S-a constatat și o anumită mediocritate a rezultatelor, stagnări, regrese: absența unor ambiții majore la Teatrul Național din București, la Naționalul clujean, o anumită involuție la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, la secția română a Teatrului de Nord din Satu Mare; puncte altădată „fierbinți” pe harta teatrală a țării au dezamăgit prin unele montări sau prin lipsa de program, dar redresarea lor o nădăjduim.

Munca oamenilor de teatru, inițiativele lor, reușitele, performanțele actoricești, numeroase — și cărora li se cuvine o analiză detaliată — s-au reflectat din plin și în acțiunile de cultură teatrală ale anului: **Colocviul regiilor** (Birlad, ed. VII), **Festivalul de teatru istoric și Zilele Caragiale** (ed. IV, respectiv VIII, Craiova),

Festivalul spectacolilor pentru copii (Focșani, ed. III), **Festivalul de teatru contemporan** (ed. VI-a, Brașov), **Săptămîna teatrului politic** (Constanța, ed. IV) — și sfârșit, **Gala tinerilor actori** (Costinești, ediția a II-a). Toate, binevenite prilejuri de confruntări profesionale și de dezbateri, schimburi de experiență în domeniu, întâlniri eficiente care au contribuit neîndoios la stimularea activității teatrelor și la consolidarea climatului propice creației.

Numărul sporit de reprezentații, nenumăratele turnee, diversitatea formelor și formulelor de spectacol — recitaluri, matinee de muzică și de poezie, „gale ale vedetelor” etc. — au dat acestei stagiuni un caracter pronunțat „de lucru”, înmagazinând — în acest domeniu — cantități poate fără precedent de energie fizică și spirituală în slujba Cetății.

Noua stagiune 1984—1985, care, așa cum am spus, o continuă pe cea precedentă într-un curs fără întrerupere, se înscrie în coordonatele unui deosebit avânt în muncă al întregului popor, sub semnul unor mari evenimente, în cadrul politicii culturale, al politicii interne și externe a partidului nostru comunist.

Recent a fost dat publicității proiectul Directivei Congresului al XIII-lea. Elaborat din inițiativa și sub direcția îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, proiectul Directivei, supus dezbaterii întregului popor, prefigurează viitorul strălucit, socialist și comunist, al României, indică riguros științific obiectivele, înscrie în mod ferm întreaga activitate economico-socială sub semnul calității și eficienței.

Ca urmare a realizării acestui program, România se va situa în rîndul țărilor socialiste cu dezvoltare medie, se va parcurge astfel un mare pas înainte pe drumul înfăptuirii Programului partidului de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Știința, cultura, arta și literatura sînt chemate să joace un rol decisiv în realizarea acestor mărețe obiective, în formarea și autoformarea omului nou, constructor conștient al noii civilizații, socialiste și comuniste.

De fapt, întreaga operă a edificării sociale se înscrie, prin spiritul și litera proiectului de Directive, sub arcul de boltă al noii revoluții tehnico-științifice, al științei și culturii celei mai avansate.

Sub acest arc de boltă trebuie să se desfășoare și activitatea artistică, activitatea din domeniul dramaturgiei, artei spectacolului teatral, criticii teatrale.

Proiectul Directivei prevede: „Va fi dezvoltată activitatea politico-educativă pentru creșterea conștiinței socialiste a maselor și formarea omului nou. Se va acorda o deosebită atenție în continuare organizării și desfășurării în bune condiții a Festivalului național „Cîntarea României” și a competiției sportive de masă „Daciada” în vederea stimulării și afirmării talentelor și energiilor creatoare ale întregului popor în opera de construcție a noii orînduiri: se vor crea, în continuare, condiții pentru dezvoltarea culturii și artei socialiste, înflorirea întregii vieți spirituale a poporului, se va intensifica activitatea de formare a oamenilor muncii în spiritul înaltului umanism al societății noastre, al principiilor eticii și echității socialiste”.

Beneficiind de aceste orientări, activitatea teatrelor va trebui să răspundă în noua stagiune și comandamentelor izvorîte din evenimentele ce vor jalona întreaga muncă politico-educativă: bicentenarul răscoalei românilor ardeleni împotriva dominației străine, a dublei asuprii — sociale și naționale; împlinirea a patru decenii de la instalarea primului guvern revoluționar democratic, cu preponderența reprezentanților muncitorilor și țăranilor, din istoria României; alegerile pentru Marea Adunare Națională, care vor exprima adevărata voință a cetățenilor țării, indiferent de naționalitate și profesie, a tuturor categoriilor sociale, la politica internă și externă a partidului și statului nostru, unitatea de neclintit a poporului, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, în jurul partidului, al secretarului său general; împlinirea a patru decenii de la marea victorie a popoarelor asupra hitlerismului, victorie la dobîndirea căreia România, armata română au adus o contribuție deosebită.

Evenimentul cel mai important al anului 1985 va fi împlinirea a douăzeci de ani de la istoricul Congres al IX-lea al partidului, care a deschis orizonturi noi revoluției și construcției socialiste în România, a dinamizat și a așezat pe bazele marxismului creator, corespunzând condițiilor specifice ale țării noastre și condițiilor noi ale epocii, politica internă și externă a partidului și statului, și care, alegându-l pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al partidului, a răspuns astfel necesității istorice, legităților dezvoltării societății românești.

Programele teatrelor vor trebui să fie corelate și cu preocupările privind buna desfășurare în țara noastră a Anului Internațional al Tineretului, 1985 fiind proclamat ca atare de către O.N.U., la inițiativa României.

Teatrele și-au alcătuit, și pot încă să-și îmbunătățească, programele repertoriale. Ele își vor analiza mai profund activitatea, resursele și rezervele încă nefolosite, vor acționa mai ferm în direcția utilizării în mod rodnic a celor mai bune forțe artistice de care dispun, vor descoperi ce anume le frânează încă dezvoltarea spre succes (fie conduceri inapte pentru noile condiții, care cer imaginație creatoare, energie, ambiții majore, inițiative, fie insuficiența utilizare a mecanismelor democratice ale autoconducerii, fie acel lest, acel balast existent încă în mai toate teatrele, format din oameni lipsiți de talent — cu diplomă sau fără — pentru această activitate, lipsiți de har și vocație, acea „gîndire“ și acea practică non-artistică, prizoniere rutinei, blazării, comodității, stereotipiei, indiferenței), se vor strădui, mobilizându-și toate energiile creatoare, să răspundă satisfăcător unui astfel de program insufletitor, comandamentelor epocii, cerințelor publicului.

Printr-o fericită coincidență — intrată în tradiția poporului nostru — noua stagiune începe în aceeași zi cu anul de învățămînt. Și artei și teatrului, ca școală de înaltă civilizație și cultură, de moravuri umane și de relații umane între oameni, și oamenilor de artă, le sînt adresate cuvintele rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu la deschiderea noului an școlar: „...trebuie să punem la baza întregii activități munca complexă, cu tot ceea ce se cuprinde în aceasta — să unim munca cu știința și cultura, ca factori fundamentali ai dezvoltării, cu spiritul revoluționar, cu educația comunistă, cu atitudinea revoluționară... Diviziunea muncii cere, desigur, specializarea în diferite domenii; dar, în fiecare domeniu, se cere cunoaștere și acțiune revoluționară pentru a stăpîni cuceririle științei, pentru noi descoperiri. Numai așa se poate acționa în spirit revoluționar! Cine se mulțumește cu ce s-a realizat nu va putea fi revoluționar, în nici un domeniu! Numai cel care este permanent în căutarea noului și cel care este dornic să promoveze noul, și în știință și în cultură, și în muncă, și în agricultură, și în electronică, și în politică, precum și în alte sectoare, numai acela poate fi cu adevărat revoluționar!“

